Помер останній із вихованців Януша Корчака

Іцхак Бельфер на тлі портрета Януша Корчака. Фото: hidabroot.org

У віці 98 років пішов із життя ізраїльський художник і скульптор Іцхак Бельфер, який виховувався у відомому Дитячому будинку Корчака у Варшаві.

Іцхак народився в бідній багатодітній сім'ї в передмісті Варшави й у чотири роки залишився без батька. Не маючи можливості прогодувати шістьох дітей, в 1930-му мама хлопчика віддала його в інтернат д-ра Корчака (Гольдшмідта) на вулиці Крохмальній. Тут хлопчик провів вісім років, про які згадував із величезною теплотою. Як зізнавався Іцхак, директор Будинку і його права рука — Стефа Вільчинська — багато в чому сформували його світогляд. Завдяки Стефі, яка всіляко заохочувала захоплення малюванням, хлопчик долучився до мистецтва.

В інтернаті діяла новаторська система широкого дитячого самоврядування, працював дитячий парламент і товариський суд, рішення якого були обов'язкові навіть для керівництва.

Іцхак навчався в школі при Будинку, ділив дах із його вихованцями, але регулярно відвідував родичів. У 15 років він закінчив навчання й повернувся до сім'ї, але ще рік працював в інтернаті волонтером, допомагаючи вихователям.

Так виглядає Дитячий будинок Корчака сьогодні. Перед ним - пам'ятник великому педагогу

Після початку Другої світової й окупації Польщі, хлопець із другом вирішили бігти в Радянський Союз, і прийшли до Корчака за благословенням. «Ця остання наша розмова була дуже сумною, — згадував Іцхак. — Діти й пані Стефа стояли осторонь. Корчак вигріб із кишені все, що в нього було, і дав нам грошей на дорогу. Ми отримали його благословення і ...бачили його востаннє».

Коли було створено варшавське гетто, Будинок перевели в іншу будівлю, восени 1941-го інтернат знову переселили… Корчак докладав неймовірні зусилля, добуваючи для дітей продукти й ліки. Він відхилив усі пропозиції вивести його з гетто і сховати на «арійській» стороні міста, і 5 серпня 1942 року рушив разом зі своїми вихованцями на перевалочний пункт Умшлагплац. «Це був не звичайний марш до вагонів, це був організований німий протест проти бандитизму! — писав творець архіву варшавського гетто Емануель Рінгельблюм. — Почалася хода, якої ніколи ще досі не було. Вишикувані четвірками діти. На чолі — Корчак з очима, спрямованими вперед, тримавший двох дітей за руки». Звідси Януша Корчака, доньку фабриканта і випускницю двох університетів Стефанію Вільчинську і 200 дітей у товарних вагонах відправили в Треблінку.

Іцхак у дитинстві (фото з архіву «Яд Вашем»)

...і в ранній юності

Іцхак тим часом поневірявся по величезних просторах СРСР — перейшовши кордон, потрапив у табір для біженців, потім видобував вугілля на Уралі, був призваний у Червону Армію, після демобілізації працював на фабриці. У 1946-му він повернувся до Варшави, де дізнався, що всі його близькі загинули в таборах смерті.

З іншими єврейськими біженцями Бельфер вирушив у Чехословаччину, потім до Австрії і, нарешті, добрався до Італії. У Генуї він зустрів співробітника Єврейського агентства, який відправляв нелегальних репатріантів в Ерец Ісраель. Іцхак сів на корабель, остов якого стоїть сьогодні біля в'їзду в Хайфу — зараз у ньому розташований музей нелегальної алії.

А тоді, в 1947-му, корабель, на якому плив Іцхак, був затриманий британцями в прибережних водах, а всі його пасажири відправлені в табори для переміщених осіб на Кіпрі. Тут молодий чоловік прожив два роки, паралельно осягаючи ази ліплення у відомого скульптора Зеєв Бен-Цві, який пізніше очолив Академію мистецтв Ізраїлю.

Колишні вихованці Будинку сиріт на церемонії пам'яті Корчака в Єрусалимі, 2012. Крайній праворуч - Ицхак Бельфер

Одна з робіт майстра

У 1948-му, після проголошення держави Ізраїль, Іцхак відслужив два роки в ЦАГАЛі, й осів у Тель-Авіві. Спочатку жив у наметі у кварталі Махлул, а в 42 роки завершив художню освіту й був прийнятий у члени Спілки художників і скульпторів Ізраїлю. Багато років він пропрацював у муніципалітеті Тель-Авіва, займав пост радника з питань мистецтва, і до 2007 року викладав художню майстерність.

Творчість Бельфера була тісно пов'язана як із Голокостом, так і зі спадщиною Корчака. «У своїх роботах я намагаюся висловити біль, горе, втрату», — підкреслював майстер. Він ілюстрував книги Корчака й перекладав їх на іврит. Коли у 2016 році його запитали, у чому полягає головна спадщина Корчака і Стефи, Іцхак відповів: «Найголовніше — це чесність. Готовність допомогти ближньому. Слухайте свого брата й намагайтеся зрозуміти. І любіть країну. Коли сироти йшли з Будинку в доросле життя, на церемонії прощання Корчак пропонував нам відправитися в Землю Ізраїлю. Де, висловлював він надію, ми знайдемо Бога, любов і батьківщину».

Олександр Файнштейн